

מרגליות מפרשת השבוע

ויצא תשפ"ד - השייכות בין הודאות לאה ויהודה

להארות והערות zeevizen@gmail.com

- מה השייכות בין ההודאה של לאה - הפעם אודה את ה', להודאה של יהודה - צדקה ממני?
- מה צריך שיהיה לאדם תחילה, כדי שיוכל להודות ולשבח לקב"ה?
- אלו שתי מעלות היו בהודאה של יהודה?
- מדוע אסור לדיין לשמוע צד אחר קודם שישמע את הצד השני?
- איזה לימוד נוכל ללמוד מהדין הנ"ל על נפש האדם?
- מדוע הכריחו את יהודה מן השמים למעשה עם תמר?

ותהר עוד ותלך בן ותאמר הפעם אודה את ה' על כן קראה שמו יהודה ותעמד מלדת (כט, לה).

לאה תפסה פלך הודיה ועמדו הימנה בעלי הודיה, יהודה, ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני (לו, כו), דוד אמר הודו לה' כי טוב (תהלים קלו, א), דניאל אמר (דניאל ב, כג) לך אל-ה אבְהתי מהודא ומשבַח אנה (בראשית רבה עא, ה).

התקבלו אצלו בהסתייגות עד שישמע את הדעה השניה ויקבל תמונה מאוזנת, מכל מקום השמיעה הראשונה כבר קבעה בדעתו והותירה בלבו איזה רושם ודעה מוקדמת, ומעתה קשה לו לשנות את אשר השתרש בלבו, ואף שלא הביע דעתו ברבים, ואף שאין שמיעת הבעלי דין הם עניינים השייכים לו, ולכן גם לא שייך אצלו ענין של בושא לשנות את דעתו, מכל מקום עם כל זה קשה לאדם לעשות זאת. על אחת כמה וכמה קשה לאדם לשנות דעה קדומה שלו הנוגעת לענייניו, ומה גם עוד כשהתפרסמה דעתו ברבים. אמנם מלבד ההודאה על האמת, היתה בהודאתו של יהודה מעלה נוספת, בעצם שינוי הדעה הקדומה ובפרט בדבר הכרוך בבושה גדולה, ועל אחת כמה וכמה כאשר ההודאה נעשתה ברבים - צדקה ממני, הרי אין לך בושא גדולה מזו.

ליהודה היה מעמד רם בין השבטים, היה נחשב כמנהיג השבטים, וקרה עמו המעשה עם תמר שתחילה חשב אותה לזונה ואחר כך הוברר שהיא מעוברת ממנו. ובחז"ל לא מבואר שהיו טענות כלפיו על עצם המעשה. [חז"ל אמרו (בראשית רבה פה, ח) אמר רבי יוחנן בקש לעבור, וזימן לו הקדוש ברוך הוא מלאך שהוא ממונה על התאווה, אמר לו יהודה היכן אתה הולך מהיכן מלכים עומדים מהיכן גדולים עומדים, ויט אלקיה אל הדרך, בעל כרחו שלא בטובתו, היה זה ענין מסתרי הבריאה שמשח מלכות בית דוד צריך לצאת דוקא בדרכים עקלקלות אלו, וכפי שמבארים כדי שלא יהיה קטרוג לסטרא אחרא]. אם כן בודאי היתה לו בושא נוראה כאשר הודה בפומבי שנכשל כשאמר צדקה ממני. הרי היה יכול להציל אותה משריפה ועמה התאומים שבבטנה על ידי תחבולות שונות, ולמנוע מעצמו את הצורך להודות במעשהו ברבים לעיני עם ועדה. נמצא אם כן כי ההודאה של יהודה לא היתה הודאה על האמת גרידא, אלא הודאה ברבים, והודאה על שנכשל וטעה, ובענין הכרוך בבושה גדולה - צדקה ממני - עיבורה ממני.

לכאורה מוזכרים בחז"ל שני סוגי הודאה. ההודאה של דוד התבטאה בזה שאמר שירות ותשבחות להשי"ת כדוגמת לאה שהודתה לה' על לידת יהודה, וכן דניאל הודה ושיבַח את השי"ת, אבל ההודאה של יהודה היתה סוג אחר לגמרי, שהיא הודאה על האמת - צדקה ממני.

אמנם שני סוגי הודאה אלו קשורים זה בזה ושורשם אחד הוא, כדי שיהיה אפשר להודות ולשבח להשי"ת יש צורך תחילה בהכרה וביכולת להודות על האמת - שקיבלתי. נמצא שההודאה של דוד ודניאל ששיבחו והודו לה' אף היא הודאה על האמת כדוגמת ההודאה של יהודה, ושני סוגי הודאה אלו שורשם מלאה - לאה תפסה פלך הודיה ועמדו הימנה בעלי הודיה.

אמנם יש להוסיף ולבאר ביתר עמקות את הקשר הפנימי בין הודאה על האמת להודאה של שבח ותודה, ונבאר את הדברים.

תחילה נבאר את ענין ההודאה של יהודה. יהודה אמר צדקה ממני (לו, כו), הודה ולא בוש לומר - היא צודקת, עיבורה היה ממני (עיין שם ברש"י), מלבד עצם מעשה ההודאה על האמת שבזה קבע לעצמו מעלה ומדרגה גדולה, עצם ההודאה בטעותו וההסכמה לשנות דעתו הקודמת, גם בזה יש בה מעלה גדולה מאוד, כי טבע האדם אחר שהוא קבע בלבו את דעתו והיא השתרשה בלבו, קשה לו מאוד לשנות אותה, ויהודה קבע לעיני קהל ועדה שהוא טעה.

מו"ר הגרא"א דסלר זצ"ל (מכתב מאליהו ח"א עמ' 55) מביא בשם **המהר"ל**, מדוע אסור לדיין לשמוע צד אחד קודם ששמע צד השני, כיון ששמיעת צד אחד תחילה קובעת בלבו דעה מוקדמת על הנושא, ועל ידי כך נעשה נוגע בדבר, ומעתה יש לו קושי פנימי לשנות את דעתו הקדומה.

יש בזה לימוד גדול על נפש האדם. שהרי כשתחילה שמע הדיין צד אחד, ידע מראש שיש צד שני ומנוגד, ולכן הדברים ששמע

- מה השורש המשותף בין הודאה על האמת להודאה לה'?
- מה הקשר בין חסד לחרפה?
- איזה טבע השריש הקב"ה בכוחות נפש האדם, ומה זה גורם?
- מה קורה לאדם שאינו מתבייש לקבל מאחרים?
- מדוע חנן הקב"ה את האדם בטבע של בושח לקבל מאחרים?
- איך יכול אדם להפוך את עצמו ממקבל לנותן?
- איזו מידה רעה יכולה להתפתח באדם מכח הבושח לקבל מאחרים?

רוצה להיות תלוי באחרים. אדרבה, אדם שאין בו בושח ומוכן להיות מקבל, אדם זה איננו בריא והנהגתו אינה טבעית, שהרי האדם נברא כנותן ולא כמקבל. אם אין לו בושח לקבל, סופו שהוא נהפך להיות חטפן ולוקח מן הזולת ללא שום מעצור, ובמקום להיות בעל חסד - נותן, הרי הוא רק לוקח.

הלקיחה היא הניגוד של חסד - שהיא הנתינה, לכן השי"ת חנן את האדם בטבע של בושח בקבלה, כדי שיהיה עצמאי ולא יהיה לוקח אלא נותן ומשפיע לאחרים.

מלבד הטעם שהקב"ה הטביע באדם את כח הבושח כדי שיהיה נותן ובעל חסד, נוסף לזה, גם כדי שיהיה האדם מוקיר ומכיר טובה על הקבלה שקיבל, כי על ידי שהוטבע בו הטבע של 'נהמא דכיסופא', שאינו רוצה לקבל 'לחם בושח' ומתנת חנם, ממילא כאשר הוא מקבל מרגיש עצמו חייב להכיר טובה למיטיבו, שעל ידי זה הוא הופך את עצמו ממקבל לנותן.

אמנם מאידך גיסא, ענין הבושח להיות מקבל עלול לגרום לתוצאה הפוכה ובכך להחטיא את המטרה. כי מחמת הבושח עלול האדם לפתח מידה רעה של כפירה בטובתו של חברו, או על ידי שמשכח ומדחיק ממנו את הקבלה, או על ידי שמקטין את ערכה וחשיבותה, ובכך למנוע מעצמו תחושה של בושח ואי נעימות.

אולם עבודת בין אדם לחברו מחייבת את ב' הניגודים.

א. מצד אחד שתהיה לו בושח מהקבלה, ועל ידי זה יהיה נותן ומשפיע חסד והכרת טובה למיטיבו.

ב. ומאידך שהבושח לא תגרום לו להמעיט את ערך הקבלה והכרת הטוב לחברו, אלא אדרבה, הבושח תביא אותו להכרת הטוב, להפוך את הקבלה ל'נתינה' - הכרת הטוב.

חז"ל קישרו את ההודאה על האמת עם ההודאה והשבח לה', כיון שכשם שבהודאה על האמת יש שורש של בושח, כך גם בהודאה לה' יש איזו תכונה ובחינה דקה של בושח, כפי שיבואר להלן.

כי חרפה הוא לנו (לד, יד), מבאר התרגום ארי חסודא היא לנא, ל'חסד' יש גם משמעות של חרפה, וכפי שנאמר בפרשת עריות (ויקרא כ, יז) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֶחָתוֹ וְגו' חֶסֶד הוּא, ופירש רש"י לשון ארמי חרפה חיסודא. **הרמ"ע מפאנו** (ריש ספר יונת אלם) מבאר את הקשר בין החסד לחרפה, כי בקבלת דבר בחסד ולא בזכות - יש בושח למקבל. הקב"ה השריש בכוחות נפש האדם את ענין הבושח שאינו רוצה להרגיש את עצמו 'מקבל'.

טבע זה של בושח במתנת חנם הושרש אף בצומח, כמבואר בירושלמי (ערלה פ"א ה"ג, והובא בתוס' קידושין לו: ד"ה כל מצוה) גבי זמורה שהבריכה בזקנה, שכל זמן שיונק מן הזקנה פטור מערלה, וכיצד יודעים אם יונק אם לאו, רבי ביבי בשם רבי חנינה אם היו העלים הפוכים כלפי הילדה, דבר בריא שהוא חי מכח הזקנה, ואם היו העלים הפוכים כלפי הזקנה, דבר בריא שהוא חי מכח הילדה. אמר רבי יודן בר חנין, סימנא דאכיל מן חבריה בהית מסתכל ביה [האוכל משל חברו בושח הוא להסתכל בפניו והופך פניו לצד אחר - פני משה]. הקב"ה נטע את הטבע של 'נהמא דכיסופא' אף בצומח, עד שהאילן המקבל בושח להסתכל בפני האילן המניק, ומטה את עליו אל הצד ההפוך. בודאי הקב"ה השריש כך בטבע הבריאה, כדי שהאדם ילמד מהטבע. הטבע משמש כספר למוסר ומידות שהאדם ילמד ממנו את דרכי השי"ת.

אם כך הטביע הקב"ה בבריאה, הרי שזהו הטבע הבריא, ואין הבושח נובעת מחסרון ופגם באדם, אלא היא ממעלת אדם שאינו

- מאיזה טעם נתן הקב"ה את הבחירה בין טוב לרע, ולא הנהיג את העולם בכח הטוב בלבד?
- אלו שני ניגודים קיימים בעבודת ה', בזה שהשריש בנו הקב"ה את הבושח כדי שנבחר בטוב ונמאס ברע?
- איזו בושח יש לאדם כאשר הוא מודה ומשבח את הקב"ה על מה שקיבל ממנו?
- במה יחנך האדם את עצמו, כדי שלא תהיה בו בחינה של כפיות טובה?

הרמח"ל: כדי שתהיה ההטבה הטבה שלימה, ידע בחכמתו הנשגבה שראוי שיהיו המקבלים אותה - מקבלים אותה ביגיע כפם, ולא ישאר להם בושח פנים בקבלם הטוב, כמי שמקבל צדקה מאחר. כלומר, האדם ירגיש שההטבה שמקבל מהשי"ת כביכול מגיעה לו כשכר עבור מעשיו הטובים, על בחירתו הטובה בין הטוב לרע, ואז לא יחוש 'נהמא דכיסופא'.

אמנם גם בעבודה זו יש שני ניגודים.

א. מצד אחד, הקב"ה בחסדיו הגדולים רצה שנרגיש שמה שאנחנו מקבלים זהו עבור מעשינו, ועל ידי כך לא תהיה לנו הרגשת בושח בקבלה זו.

ב. מאידך בושח זו צריכה להביא את האדם לידי הכרה, שכל אשר הוא מקבל הוא מקבל מהשי"ת, ויודה וישבח לה' על כל ההטבה

כפי שבבין אדם לחברו טבע האדם שרוצה להיות עצמאי ואינו רוצה להיות מקבל, כך גם בעבודה בבין אדם למקום.

האדם יש לו הרגשת 'נהמא דכיסופא' שזה מביא אותו שאינו רוצה להיות מקבל, כפי שביאר **הרמח"ל** (דעת תבונות סי' יח) שכל עבודת הבחירה בין הטוב והרע נועדה למנוע מן האדם את הרגשת ה'נהמא דכיסופא'.

אילו היה העולם כולו מונהג בכח הטוב בלבד, לא היה האדם זכאי לשכר וגמול, שהרי מעשיו הטובים הם מצד טבעו, וכל שכר שהיה מקבל היה לו בבחינת 'נהמא דכיסופא', ולכן כדי לשלול מן האדם את הרגשת הבושח, צמצם הקב"ה כביכול את יכולתו ונתן ביד האדם את הבחירה בין טוב לרע, עד כדי אפשרות להרשיע כביכול נגד רצונו, כי אז ינתן השכר לאדם בזכות כביכול ולא בחסד, כלשון

שמיטיב עמו, כי האדם בטבעו רוצה למנוע מעצמו בושה, וכתוצאה מכך הוא עלול להקטין ולמעט את ערך הקבלה, שכביכול השי"ת חייב לתת לו עבור מעשיו. האדם צריך לחיות בהרגשה מתמדת שכל מה שעושה, הרי זה רק כיון שהקב"ה נתן לו את הכלים והאפשרות לעשות, כפי שאמרו חז"ל (ויקרא רבה כו, ב) **מִי הִקְדִּימֵנִי וְאֶשְׁלֵם (איוב מא, ג) וכו', מי עשה לי מזווה עד שלא נתתי לו בית.**

לדוגמא, אדם לוחץ על כפתור החשמל ומדליק את האור, וכי יחשוב בלבו שהוא יצר את החשמל? אמנם האדם מרוב רצונו לראות ולהרגיש עצמו כעצמאי ולמנוע מעצמו רגשי 'נהמא דכיסופא', עלול לבוא עד לכפירה בהשי"ת להיות מקצץ בנטיעות, כמו שמפריד את הנטיעה משורש חיותה, כך מכחיש את ענין הקבלה מהשי"ת.

כאמור, עבודת האדם שלא תהיה לו מלחמה בין שני ניגודים אלו, מצד אחד רצונו שלא להרגיש עצמו 'מקבל' ולמנוע מעצמו בושה, אך מאידך עליו להבין ולהכיר שהכל מהשי"ת, ולא לתת להרגשת ה'אני' שלו שום מקום.

לאור זאת נבין היטב את הקשר בין ההודאה בפומבי של יהודה, שהיה לו הכח לעמוד נגד רגשי הבושה ולהודות על האמת - **צְדָקָה מְמַנֵּי**, לבין ההודאה והשבח להשי"ת, כי אף בזה יש איזו בחינה דקה של בושה. על ידי ההודאה והשבח להשי"ת על הקבלה,

מפקיע האדם מעצמו את ה'אני' שלו, כי מודה שמה שיש לו הוא 'קיבל', וזה מחייב אותו להודות ולשבח להשי"ת.

ההודאה והשבח להשי"ת מעידה עליו שאינו מנסה להדחיק ולמעט את הקבלה ואת ערכה כדי למנוע מעצמו 'נהמא דכיסופא', אלא אדרבה - למרות ה'נהמא דכיסופא' מודה ומשבח ל'נותן', ונמצא שיש במעשה זה בחינה מעין ההודאה על האמת של יהודה. נמצא אם כן, שאף שאמנם יש ענין שאדם יהיה כמה שפחות 'מקבל' אלא 'נותן', וזה גם מושרש בטבע האדם הבריא שיש בו מידת הבושה. אולם כאשר הוא נזקק לאחרים צריך שיהיה לו את הכח להיות 'מקבל', לא להיות כפוי טובה אלא להודות בפה מלא ולהכיר טובה ל'נותן', ולא להקטין ולמעט את ערך הקבלה, למרות שהקבלה גורמת לו הרגשה של בושה, וכפי שביארנו שהרגשת 'נהמא דכיסופא' יוצרת אצל האדם קושי בעבודה להודות בפה על הקבלה.

הדברים אמורים אצל כל אדם בחברה הסובבת אותו, אם בבית או בבית המדרש או ברחוב, כל אחד מקבל מהסביבה שלו, ויש להתבונן ולהכיר את ערך הקבלה, לא להתבייש להודות על הקבלה, וכך יחנך האדם את עצמו לעבודה של הכרת טובה, שלא תהיה בו איזו בחינה של כפיות טובה ח"ו.

(שפתי חיים, מידות ועבודת ה' ח"א הכרת הטוב ועד ד) [רבי חיים פרידלנדר, מנהל רוחני בישיבת פוניבז'. תרפ"ג-תשמ"ו]

* * *

• מה היסוד של מידת הכרת הטוב?

• מה החידוש של יהודה שהודה - צְדָקָה מְמַנֵּי, הרי תמר עמדה להישרף בחינם?

שהודה **צְדָקָה מְמַנֵּי**, שהרי תמר עמדה להישרף לחנם שנודע לו שממנו נתעברה ואינה חייבת מיתה, וכל אחד היה מודה ולא נותן לשרוף נפש נקיה.

ונראה שבעצם היה כאן ענין של שיקול הדעת, כמו שאמרו בגמ' (מכות כג): שהיה מקום ליהודה לא להודות ולתלות שתמר נתעברה מרוב העולם. [ועיין קידושין (עה.) ארוסה שעברה רב אמר הולד ממזר, וברש"י ודאי דאמרינן מרובא דעלמא הוא כו'.] **ובאמת אילו היה בעל נגיעות לא היה מודה, אלא שמידת האמת שלו עמדה לו שלא יטה שכלו מדרך האמת, כי מידה זו שבאה מענוה מסלקת כל הנגיעות, כי אם אין 'אני' אין נגיעות, ועל ידי זה נתתקן מה שהיתה תביעה עליו שהיה גבה עינים וכנ"ל [א"ה, עיין שם לעיל עמ' קע מה שהביא בזה], ועל ידי זה זכה למלכות.**

(משאת משה, מאמר מח עמ' קעז) [רבי משה חברוני, ראש ישיבת חברון. תרס"ה-תשל"ה]

* * *

• אלו שתי תכונות שליליות בנפש האדם, גילה לנו הזוהר הקדוש?

• מה גורם את הקושי להודות לקב"ה על החסדים הגדולים שנעשים עמנו?

תפסה פלך הודיה יצאו ממנה בעלי הודאה, הלא שני הדברים לכאורה אינם עולים בקנה אחד.

וכדי לעמוד על הדמיון המבואר בדברי חז"ל בין ענין ההודיה של לאה להודאתו של יהודה - בפרט, ולבאר מהות ענין ההודאה - בכלל, יש להקדים את דברי הזוהר הקדוש (נשא קכו ע"א) **תא חזי בר נש אזיל בהאי עלמא והוא חשיב דדיליה הוא תדיר וישתאר בגויה לדרי דרין**. גילה לנו הזוהר הקדוש שתי תכונות שליליות בנפש האדם. ראשית, שהאדם חושב שכל העולם שייך לו - **חשיב**

ויש לבאר את דברי המדרש הנ"ל. שלכאורה ענין ההודיה של לאה ושל יהודה הינם שני עניינים נפרדים.

לאה הודתה לה' מתוך שבח של הכרת הטוב על שנטלה יותר מחלקה בהעמדת י"ב השבטים, ואילו יהודה הודה על מעשה שהיה נעלם מעיני בני אדם ובכך הציל את תמר משריפה, בבחינת 'הודאת בעל דין'. **לאה תפסה פלך הודיה** - בשבח והודיה והכרת הטוב, **ויהודה תפס פלך הודאה** שהודה על מעשיו. ויש להבין כיצד דימו חז"ל את הודיית לאה להודאת יהודה, ואמרו שבגלל שלא

דדיליה הוא, ומגיע לו הכל. ושנית, שהוא סבור שהוא קבוע בעולם וישאר בו לדרי דרין.

כמובן, ששתי המחשבות האלה עומדות בסתירה מוחלטת למציאות, והינן פרי הדמיון ועצת היצר הרע. אולם אדם שמשלה את עצמו וחי בדמיונות אלו, בא לידי כך שכל הטבה שבאה אליו מהקב"ה אינה מעוררת אצלו רגשי תודה והכרת הטוב להודות להקב"ה על החסד שנעשה עמו, משום שהוא חי בדמיון שוא שכל העולם שלו והכל מגיע לו, ואם כך - על מה ולמי יש לו להודות.

נמצא איפוא שהקושי להודות ולהכיר טובה להקב"ה על החסדים הגדולים שנעשים עמנו, וכמו כן החסרון הגדול שאיננו מתבטלים באופן מוחלט מפני הקב"ה ביודענו שאין לנו מעצמנו כלום, והכל

בא מאת השי"ת - נובעים מכך שאין לנו את מידת ה'הודאת בעל דין' להודות על האמת, ואיננו מכירים ומודים בכך שהכל שייך להקב"ה ואין לנו מעצמנו כלום.

אמנם האדם הדבוק באמת, שאינו שוגה במחשבות שוא נפסדות שהעולם שלו וישאר בו לנצח - יודע ומכיר את חלקו בעולם שהוא ארעי בעולמו, וכל מה שיש לו הוא מתנת חנם מן השמים, בין בחיים בין בבריאות ובין בקניינים רוחניים וגשמיים.

ואותו אדם שהגיע לדרגת 'הודאת בעל דין' להודות באמת זו, בא לידי הודיה וברכה לה' על כל הטוב שגומלים לו מן השמים, וחי תמיד ביראת חטא - מפני שהוא יודע ומכיר ומודה באמת שאין לו משלו כלום, והכל מגיע לו במתנת חנם מהקב"ה.

• מה גורם לאנשים להרגיש שיש להם קנייני בעלות על דברים בעולם הזה?

• מהי המידה שנקראת 'בירור חלקו'?

• מהו השורש המשותף של הודאת לאה והודאת יהודה?

נמצא ששתי הודאות אלו הינם שני צדדים של אותו המטבע, והכל נובע ממקור אחד: הידיעה להודות על מה שאינו שלו, שהגיע לו, והידיעה להודות על דבר שלו, בכל ענין שיגיע, הראשון בהודיה והשני בהודאה - שורשם אחד.

והנה יהודה הבין שמעשה תמר לא היה במקרה, והכל נעשה בעצה עמוקה של הקב"ה, כדברי המדרש (בראשית רבה פה, א) ראובן היה עסוק בשקו ובתעניתו וכו' והקב"ה יושב ובורא אורו של מלך המשיח, וכן מה שאמרו במדרש (ראה סוטה י:): מאתי וממני יצאו הדברים. ומתוך כך השכיל יהודה לברר את חלקו במעשה תמר שזהו חלקו המגיע לו מן השמים, ואף שהודאה זו היתה כרוכה באי נעימות.

וכמו שאמרו לאה ביררה את חלקה, וכשמצאה שנטלה יותר מחלקה המגיע לה בהעמדת השבטים, **תפסה פלך הודיה** לשבח לה' בהכרת הטוב על מתנת החינם שקיבלה, את אותה מידת בירור החלק ירש יהודה, כשבירר את חלקו במעשה תמר והודה על מעשהו. ואף שבירור החלק של לאה היה בשבח והודיה על החלק שלא שלה, ויהודה בירר את חלקו בהודאה בחלקו שלו, שני הדברים חד הם.

ומעתה מובנת היטב כוונת דברי חז"ל בהשוואתם את הודיית לאה להודאת יהודה, והדברים עולים בקנה אחד הפלא ופלא. ואמנם מידתו של יהודה ינקה ממידתה של לאה, משום שהודאת יהודה במעשה תמר היתה בבחינת בירור חלקו והודאה על מעשיו השייכים לו, להכיר בחלקו ולהגיד **צָדָקָה מִמֶּנִּי**. ולהמבואר, זו היתה גם כן מידת לאה, לברר את חלקה, ועל ידי בירור חלקה כשהגיע להכרה שאין לה מעצמה כלום אלא הכל מאת השי"ת, באה להודות ולשבח באמרה **הַפְּעַם אוֹדָה אֶת ה'.** ואמנם, מידת בירור החלק של יהודה היתה יותר קשה, שאין זה קל לברר את חלקו המגיע לו כשיש בהודאה בכך צער ובזיונות, ואף על פי כן הודה יהודה במעשה תמר ובירר שזהו חלקו.

ונמצא שמעשי האם ובנה, לאה ויהודה, יונקים משורש אחד: בירור חלקם בידיעה ברורה על השגחת ה' על הכל, ושהכל מן השמים מאת בורא העולם. בין חלקו שלא מגיע לו שבודאי צריך להודות עליו, ובין חלקו המגיע לו שגם כן צריך להודות בו ולהודות עליו.

וזוהו **פלך ההודיה**, שביסודו הוא הודאה בהכרת ובירור חלקו.

(דעת חיים, השגחה מאמר מא עמ' קפח)

[רבי חיים וואלקין, משגיח ישיבת עטרת ישראל. תש"ו-תשפ"ג]

אלא שאף במעלת ההכרה וההודאה בכך שהכל מתנת שמים ואין לאדם דבר שיכול לחשוב עליו כשלו, ישנם דרגות שונות. ונבאר הדברים, ולא יזהה דרגה צריכה להיות שאיפת האדם ועבודתו.

לכאורה מקרא מפורש (תהלים קטו, טז) **וְהָאָרֶץ נְתַן לְבְנֵי אָדָם.** ומשמע שכביכול יש דברים שעוברים מרשות המקום לרשות האדם, ככל תורת הקניינים של זכיה והעברה מרשות לרשות. ומכאן נובעת אצל האדם ההרגשה שיש לו זכיה וקנייני בעלות על דברים בעולם הזה. ויש דברים ששייכים לו, והוא זוכה וקונה בדבר ויש לו הרגשה אמיתית שכביכול הדברים הם שלו.

וכן בערכים רוחניים מצאנו מפורש (תהלים א, ב) **וּבְתוֹרָתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וְלַיְלָה - תוֹרָתוֹ דִּיּוּקָא,** על ידי הלימוד נהיית התורה 'תוֹרָתוֹ', שהתורה מתמזגת ומתאחדת עם הלומד. ועוד יש בענין זה בחינה של קנין, כמאמר חז"ל (אבות פ"ו מ"ו) התורה נקנית במ"ח דברים, ובודאי כל המושג של קנין הוא הכנסה לרשותו, והפיכת הדבר להיות שלו. והיה מקום לומר שגם בערכים רוחניים יש לאדם קנין ובעלות, והדברים כביכול נחשבים כשלו. וכן ההבטחות למתנות שמים בגשמיות וברוחניות, כמו ההבטחות לבנים ולזרע ולהעמדת השבטים, וכן ההבטחה לארץ ישראל שנאמרה בנבואה להאבות והאמהות הקדושים, מביאות את האדם לידי הרגשה של בעלות וקנין, שהאדם מצפה לקבל את מה שהובטח לו ומה שלכאורה 'מגיע לו'.

אולם בתוך הדברים הללו עצמם, נמצאת חובת האדם ועבודתו להכיר ולברר את חלקו, ולדעת בדיוק למה יש לו שייכות ולמה אין לו, מה הובטח לו ומה לא, מה מגיע לו ומה לא. מידה זו של הכרה להפריד ולברר את הדברים שהובטחו לאדם ושייכים לו, לדעת להבדיל ולקבוע בדיוק את תחום ה'שייכות' שלו - מידה זו נקראת 'בירור חלקו'.

אכן מידה זו של בירור החלק, כאשר האדם מברר בין החלק ששייך ומגיע לו והחלק שלא מגיעו, מחייבת את האדם בחובת הודיה והכרת הטוב להקב"ה - לא רק בחלק שאינו שייך לו והגיע לו, שבודאי מחויב להודות על שהגיע לו מהשמים במתנת חנם, אלא גם בחלק ששייך ומגיע לו. ואפילו אם ההודיה על החלק הזה כרוכה באי נעימות וצער, ולפעמים אף בבזיון, עליו לקבלו ולהודות עליו בשמחה ביודעו שזהו חלקו. וכשם שמברר את מה שאינו שלו ומודה עליו, הוא הדין בבירור חלקו שלו, שעליו לקבל את חלקו שלו בכל ענין שיבוא.